

COLLECTANEA ATHANASIANA

- I. Studia
- II. Textus/Fontes
- III. Manualia
- IV. Institutiones
- V. Varia

Editors/Moderatori/Herausgegeben von/Sorozatszerkesztők

Péter Szabó – Tamás Végheő

SYMBOLAE

Ways of Greek Catholic heritage research.
Papers of the conference held on the 100th anniversary of the death of

Vie della ricerca del patrimonio greco-cattolico.
Atti del simposio in occasione del primo centenario
della morte di

Wege der Erforschung des griechisch-katholischen Erbes.
Akten der Konferenz zum Andenken an den 100. Todestag von

Nikolaus Nilles SJ

Nyíregyháza, 23–24. November 2007

Edited by/A cura di/Herausgegeben von
TAMÁS VÉGHSEŐ

Nyíregyháza
2010

COLLECTANEA ATHANASIANA

I. Studia

vol. 3

Published by/Edito dal/Herausgegeben von der/Kiadja a

Greek-Catholic Theological College S. Athanasius
Istituto Teologico Greco-Cattolico Sant'Atanasio
Griechisch-katholische Theologische Hochschule Hl. Athanasius
Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola

H-4400 Nyíregyháza, Bethlen G. u. 13–19.

Tel. +36/42/597–600

www.atanaz.hu

e-mail: atanaz@atanaz.hu

© Authors/Verfasser/Autori/Szerzők
2010

Cover design/Copertina/Umschlag/Borítóterv:

Lóránt Pamuk

On the cover/Immagine di copertina/Titelbild/Borítókép:

Ádám Kisléghi Nagy, St. Athanasios

Örökségünk Könyvkiadó Kft.

ISSN 2060-1603
ISBN 978-963-87809-5-9

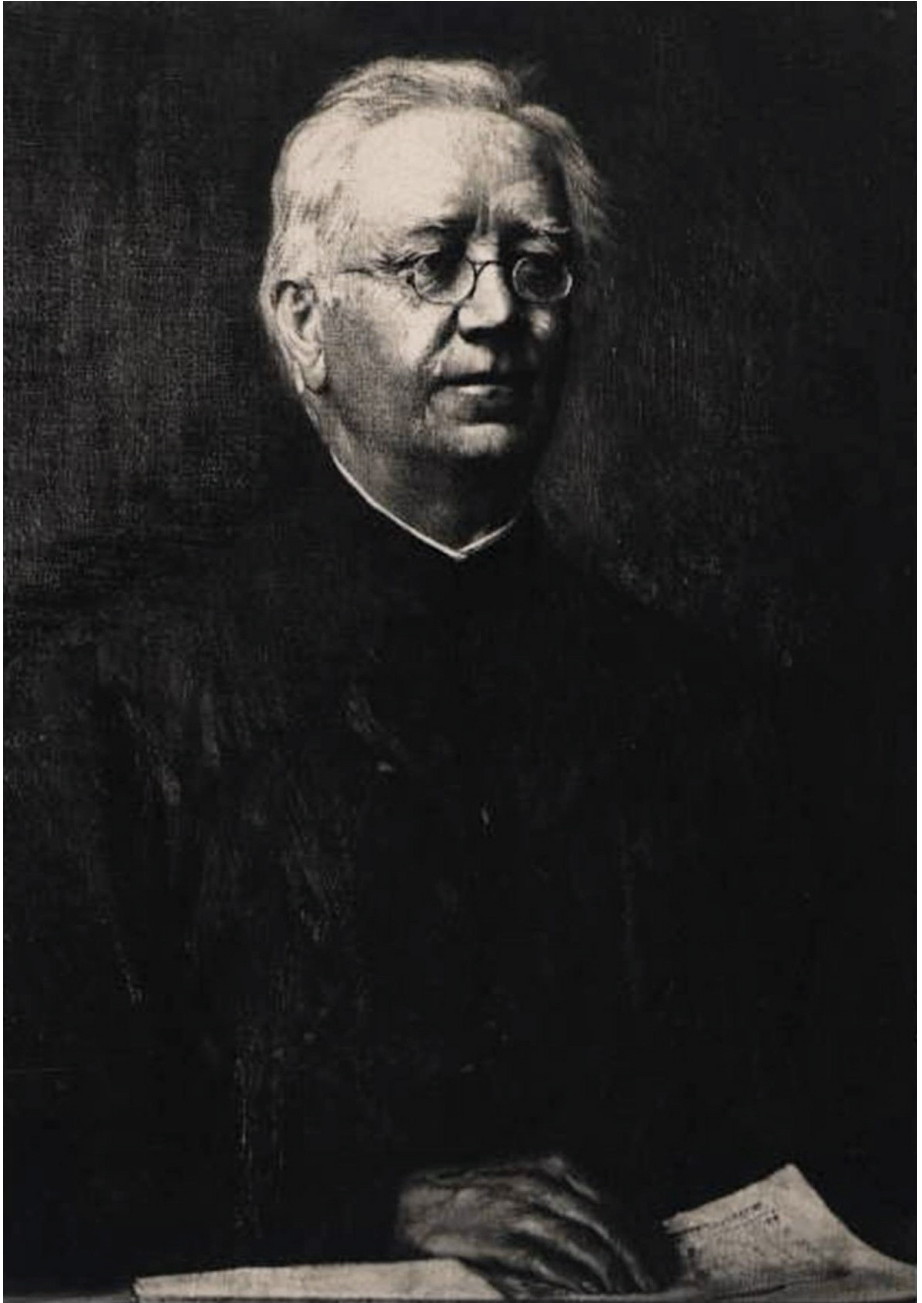
SYMBOLAE

A görög katolikus örökségkutatás útjai.
A Nikolaus Nilles SJ halálának 100. évfordulóján rendezett
konferencia tanulmányai

Nyíregyháza, 2007. november 23–24.

szerkesztette
VÉGHSEŐ Tamás

Nyíregyháza
2010

Nikolaus Nilles SJ (1828–1907)

Das Foto von Nikolaus Nilles SJ ist mit freundlicher Genehmigung des Archivs der Österreichischen Provinz der Gesellschaft Jesu veröffentlicht.

Contents – Tartalom

Foreword – Előszó	9
WILHELM REES	
Nikolaus Nilles. Akademischer Lehrer und Priestererzieher in Innsbruck	15
Nikolaus Nilles. Az egyetemi tanár és papnevelő Innsbruckban	35
IVANCSÓ ISTVÁN	
Presentazione del <i>Kalendarium</i> di Nikolaus Nilles	53
Nikolaus Nilles <i>Kalendarium</i> -ának bemutatása	67
VÉGHSEŐ TAMÁS	
Nikolaus Nilles e la questione della liturgia greco-cattolica ungherese	81
Nikolaus Nilles és magyar görög katolikus liturgia ügye	91
REMUS CÂMPEANU	
Recent Research Projects About the History of the Greek-Catholic Church in Transylvania	101
Az erdélyi görög katolikus egyház történetének feltárására irányuló legújabb kutatási tervek	111
PUSKÁS BERNADETT	
Questions Related To The Research Of Greek Catholic Art: Debate About The Concept Of The Carpathian Region And Its Lessons	121
A görög katolikus művészet kutatásának kérdései: a kárpáti régió fogalma körüli vita és tanulságai	139
BAÁN ISTVÁN	
Appointments to the episcopal see in Munkács 1650–1690	155
A munkácsi püspöki szék betöltése 1650 és 1690 között	161
VÉGHSEŐ TAMÁS	
„... <i>meliozem vivendi ordinem introducere...</i> ” Le mansioni e le prospettive peculiari di un vescovo greco-cattolico in Ungheria all’epoca della confessionalizzazione: sei lettere inedite del vescovo Giovanni Giuseppe De Camillis	167
„... <i>meliozem vivendi ordinem introducere...</i> ” Egy görög katolikus püspök sajátos feladatai és lehetőségei Magyarországon a felekezetszerveződés korában: hat ismeretlen De Camillis-level tanulságai	193

PETER ŠOLTÉS	
Disziplinierung des Klerus der Munkatscher Diözese im 18. Jahrhundert	213
A párság reformja a Munkácsi Egyházmegyében a 18. században	231
TERRDIK SZILVESZTER	
„ <i>Sculptor constantinopolitanus</i> ” Un intagliatore greco a Máriapócs nel Settecento	247
POLYÁK MARIANN	
The Greek Catholic Basic Schools of Bereg County in the Beginning of the 1880’s	269
Bereg vármegyei görög katolikus népiskolák az 1880-as évek elején	279
KATKÓ MÁRTON ÁRON	
Az 1914-es debreceni merénylet	289
JANKA GYÖRGY	
Das Bild von Bischof István Miklósy (1913–1937) in der zeitgenössischen Presse	323
Miklósy István püspök (1913–1937) a korabeli görög katolikus sajtó tükrében	335
SZOTYORI-NAGY ÁGNES	
La normativa riguardante i matrimoni interconfessionali nel diritto canonico vigente	345
A felekezeti közötti házasságra vonatkozó szabályozás a hatályos kánonjogban	359

Foreword

The illustrious researcher of the history of Eastern churches and their canon law and liturgical tradition, Nikolaus Nilles, SJ died on 31st January 1907. On the 100th anniversary of the death of this excellent Jesuit scholar, the Saint Athanasius Greek Catholic Theological College of Nyíregyháza organised an international conference titled 'Symbolae. The Ways of Greek Catholic heritage research'. The term 'Symbolae', as appears in the title, refers to the title of the collection of church history sources published by Nilles and often used even by contemporary scholars as well (*Symbolae ad illustrandam historiam ecclesiae orientalis in terris coronae S. Stephani*, Volume 2, Innsbruck 1885). 'Symbolae' originally meant the 'contribution' paid by participants of ancient feasts. In scientific language, this 'contribution' is in fact the 'additional information' (Beitrag in German) given in order to resolve or illuminate a scientific problem, which is offered by a commenter of the problem to the scholarly community. At the same time, 'symbolae' could also mean a juncture of roads or crossroads.

The conference held in memory of Nikolaus Nilles also had the objective of allowing the 'ways' of Greek Catholic heritage research to converge in Nyíregyháza, and the participants arriving from various countries (Austria, Slovakia, Romania, Ukraine, Hungary) to make their scientific 'contributions' in honour of the excellent Jesuit scholar.

This volume - i.e. the third volume of the *Studia* subseries of *Collectanea Athanasiana* - contains the edited versions of some of the lectures delivered during the conference, supplementing the conference programme with some other papers written during the time elapsed since then.

The first three essays are closely linked to the person of Nikolaus Nilles. Wilhelm Rees, professor of the Innsbruck University presents Nilles' life and years at Innsbruck. His paper is followed by the essay of István Ivancsó on Nilles' main work, the *Kalendarium* (*Kalendarium manuale utriusque Ecclesiae orientalis et occidentalis academiis clericorum accomodatum*). The third paper is actually a source publication, with which I intended to draw attention to a hitherto unknown area of the relationship between Nikolaus Nilles and the Hungarian Greek Catholics.

In his essay, Remus Câmpeanu outlines the endeavours focusing on the study of the history of the Romanian Greek Catholic church in Transylvania. In her paper, Bernadett Puskás presents a problem of the theory of art history, notably that of the concept of the Carpathian Region and the scholarly debate about it.

The eight papers that follow provide the reader with an introduction to the history of the Bishopric of Munkács and Hajdúdorog. This series of chronologically arranged studies is opened by the paper of István Baán, who studied

the modes of filling the office of the bishop of Munkács in the second half of the 17th century. In my paper I present the efforts of one of the best bishops of Munkács, János József De Camillis, based on six of his epistles. The essay written by Peter Šoltés will take the reader to the 18th century. The professor of the Catholic University in Ružomberok provides outlines of the clerical reform in the Diocese of Munkács. Szilveszter Terdik also discusses in detail an episode of the 18th century, i.e. the operation of a Greek woodcarver in Máriapócs. Mariann Polyák, who is preparing for her doctoral dissertation, presents us the results of her archival researches in Beregszász (Берегово) (Greek Catholic elementary schools in Bereg County in the 1880s). A young historian, Márton Katkó explores the details of a painful episode of the Hungarian Greek Catholic remembrance, the bombing attempt against István Miklósy, bishop of Hajdúdorog in 1914, relying on archival researches. György Janka, a professor of ecclesiastical history at the Saint Athanasius Greek Catholic Theological College also chose bishop Miklósy as the theme of his paper: he presents the activities of the first bishop of the Diocese of Hajdúdorog in the light of contemporary Greek Catholic press.

A paper on canon law, discussing the current regulations on interdenominational marriages, written by Ágnes Szotyori-Nagy, teacher at the Postgraduate Institute for Canon Law of the Pázmány Péter Catholic University, closes this volume of papers and studies.

The essays and papers in this volume are available in two languages: in an international language followed by the Hungarian version. Only two papers are exempted from this rule.

As the organiser of the conference and the editor of this volume, I am confident that the 'symbolae/contributions' offered in this volume will expand our knowledge in the field of Greek Catholic heritage research.

Dated on 2nd May, 2010, on the Feast of Saint Athanasius

Tamás Végheő
'Greek Catholic Heritage' Research team

Előszó

A keleti egyházak történelmének, kánonjogi és liturgikus hagyományának jeles kutatója, Nikolaus Nilles SJ 1907. január 31-én hunyt el. A kiváló jezsuita tudós halálának 100. évfordulóján a nyíregyházi Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola nemzetközi konferenciát szervezett „Symbolae. A görög katolikus örökségkutatás útjai” címmel. A címben szereplő „Symbolae” kifejezés Nilles, a kutatók által ma is gyakran forgatott egyháztörténeti forrásgyűjteményének címére utal (Symbolae ad illustrandam historiam ecclesiae orientalis in terris coronae S. Stephani, 2 kötet, Innsbruck 1885). A „symbolae” eredetileg azt a „hozzájárulást” jelentette, amit az ókori lakomákon a résztvevők befizettek. A tudományos nyelvzetben ez a „hozzájárulás” egy-egy tudomány kérdés megoldásához vagy megvilágításához adott „adalék” (németül Beitrag), amit a kérdéshez hozzászóló a tudományos közösségnek felajánl. A „symbolae” kifejezés ugyanakkor jelentheti utak találkozását, kereszteződését is.

A Nikolaus Nilles emlékére rendezett konferenciának is az volt a célkitűzése, hogy a görög katolikus örökségkutatás képviselőinek „útjai” Nyíregyházán összefussanak és a különböző országokból (Ausztria, Szlovákia, Románia, Ukrajna, Magyarország) érkező résztvevők egy-egy „hozzájárulással” tisztelegjenek a kiváló jezsuita tudós előtt.

Jelen kötet – a *Collectanea Athanasiana* Studia alsorozatának harmadik kötete – a konferencián elhangzott előadások egy részének szerkesztett változatát közli, kiegészítve a konferencia programját néhány, az eltelt idő alatt született tanulmánnyal.

Az első három tanulmány szorosan kapcsolódik Nikolaus Nilles személyéhez. Wilhelm Rees, az innsbrucki egyetem professzora Nilles életútját és innsbrucki éveit mutatja be. Őt követi Ivancsó István dolgozata Nilles főművéről, a Kalendariumról (Kalendarium manuale utriusque Ecclesiae orientalis et occidentalis academiis clericorum accomodatum). A harmadik tanulmány forrásközlés, mellyel Nikolaus Nilles és a magyar görög katolikusok kapcsolatának eddig ismeretlen területére szeretném felhívni a figyelmet.

Remus Câmpeanu tanulmányában azokat a törekvéseket mutatja be, melyek az erdélyi román görög katolikus egyház történetének kutatására irányulnak. Puskás Bernadett dolgozatában egy művészettörténet-elméleti kérdést, a kárpáti régió fogalmának problematikáját és az arról folyó tudományos vitát mutatja be.

A következő nyolc tanulmány a Munkácsi és a Hajdúdorogi Egyházmegye történelmébe vezeti el az olvasót. A kronológiai sorrendet követő tanulmányok sorát Baán István dolgozata nyitja, aki a munkácsi püspöki szék betöltésének módozatait vizsgálja a 17. század második felében. Tanulmányomban az egyik legkiválóbb munkácsi püspök, De Camillis János József törekvéseit mutatom be hat levele

alapján. Peter Šoltés dolgozata már a 18. századba vezet minket. A Rózsahelyi Katolikus Egyetem professzora a munkácsi egyházmegye papságának reformját vázolja fel. Terdik Szilveszter tanulmányában szintén 18. századi témát – egy görög fafaragó mester máriapócsi működését – dolgoz fel. A doktori disszertációjára készülő Polyák Mariann beregszászi levéltári kutatásainak eredményét tárja elénk (Bereg vármegyei görög katolikus népiskolák az 1880-as évek elején). A fiatal történész, Katkó Márton a magyar görög katolikus kollektív emlékezet egy fájó pillanata, a Miklósy István hajdúdorogi püspök ellen 1914-ben elkövetett bombamerénylet részleteit tárja fel levéltári kutatásai alapján. Janka György, a Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola egyháztörténelem professzora is Miklósy István püspököt választotta tanulmánya témájául: a Hajdúdorogi Egyházmegye első püspökének tevékenységét a korabeli görög katolikus sajtó tükrében mutatja be.

A tanulmánykötetet egy kánonjogi dolgozat, Szotyori-Nagy Ágnesnek, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Kánonjogi Posztgraduális Intézete oktatójának tanulmánya zárja a felekezeti házasságra vonatkozó hatályos szabályozásról.

A kötet tanulmányai két nyelven – egy világnyelven és azt követően magyarul – olvashatók. Ez alól csak két tanulmány jelent kivételt.

A konferencia szervezőjeként és a kötet szerkesztőjeként biztos vagyok abban, hogy jelen kötetben felkínált „symbolae/hozzájárulások” gyarapítják tudásunkat a görög katolikus örökség területén.

2010. május 2-án, Szent Atanáz ünnepén

Véghseő Tamás
„Görög Katolikus Örökség” Kutatócsoport